

Egz. archiwalny IBL

WIELKI
SANHEDRYN PARYZKI

W ROKU 1806 PRZEZ NAPOLEONA I. ZWOŁANY.

PRZYCZYNEK HISTORYCZNY

DO

ROZJAŚNIENIA KWESTYI ŻYDOWSKIEJ.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

WARSZAWA,

NAKŁADEM HENRYKA NATANSONA.

1861.

Wolno drukować, pod warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu, prawem przepisanej liczby egzemplarzy.

W Warszawie, dnia 10 (22) maja 1861 r.

Starszy Cenzor, T. HERTZ.

W Drukarni Gazety Codzienniej.

22.762

Mentita est iniquitas sibi...

W początku obecnego stulecia, *Napoleon I.* cesarz Francuzów i Król Włoski, zwrócił oko swe na wyznawców religii Mojżeszowej pod berłem jego żyjących. W r. 1806. zwołał on zgromadzenie ze znakomitszych Izraelitów ówczesnego państwa francuzkiego złożone, i zażądał różnych objaśnień pod względem stosunku judaizmu do nowoczesnego społeczeństwa, jako i oświadczenia: czy Izraelici bez nadwężenia przepisów swęj religii, mogą być przypuszczeni do ogólnych obowiązków i praw obywatelskich.

Otrzymawszy zadawalające od zgromadzenia deputowanych izraelskich objaśnienia, postanowił cesarz Napoleon wskrzesić starożytny Sanhedryn Jerozolimski, stanowiący najwyższą władzę duchowną u Izraelitów, i przedstawić temu Sanhedrynowi dwanaście pytań treści religijno-cywilnej, do ostatecznego i obowiązującego dla *wszystkich żydów* rozstrzygnięcia.

Decyzye Wielkiego Sanhedrynu dosłownie z protokółów jego posiedzeń przytoczone, poprzedzone niektórymi wyjątkami z dyskusyi zgromadzenia deputowanych izraelskich, stanowią przedmiot niniejszej pracy.

*czyi Napoleon I.
wskrzesił Sanhe-
dryn i dowolił a
i Sanhedrynowi oświ-
dzieć potęgi swojej
Sanhedrynu + p.
Krymu - nie potę-
gi rasady wna-
rodowej, antyjsy-
kianistycznej - a
Napoleon III czyi
odkrocił od polity-
ki swojej Angja.*

Zanim przystąpimy do rzeczy, winniśmy objaśnić czytelnika, że wyraz „Sanhedryn” oznacza rodzaj Synodu religijnego. Sanhedryn ustanowiony został w r. 458 ery przedchrześcijańskiej, przez *Ezdreasa*, pod nazwą *Ansze Keneseth Hagdola* (mężowie wielkiego zgromadzenia). Był on władzą centralną, religijno-sądową, miał nieograniczoną władzę w przedmiotach do atrybucyj jego należących, których zasadą były wiersze 8—11 rozdziału 7, Księgi V. Mojżeszowej. Wielki Sanhedryn składał się z 70 uczonych, nie licząc prezydującego *Nasy*, to jest księcia, lub zastępcy jego *Ab-beth-dyn*. Liczba siedmdziesięciu oznaczoną była na wzór zgromadzenia 70 starszych, którym Mojżesz niegdyś przewodniczył.

Czyi Napoleon /
nie mógł nie uczynić
popełniał. ydyin

Taki to Wielki Sanhedryn, podług form przepisanych; zwołany został przez Napoleona I. w Paryżu w roku 1806.

nie mógł uczynić
bo to nie było od
Towarzystwa Chryścjan
rodzina żydowska

Sanhedryn paryzki w wydanych przez siebie decyzjach, nie korzystał nawet z władzy starożytnym Sanhedrynom służącej,² nie uczynił bowiem żadnej modyfikacji ani w ustawie Mojżeszowej, ani w Talmudzie.

Podane sobie pytania rozstrzygnął Sanhedryn paryzki, jako prosty tłumacz myśli prawodawstwa religijno-cywilnego, biorąc je tak, jak się ono na podstawie ustaw Mojżeszowych rozwinęło, i przedstawiając to tylko, co do dziś dnia nawet przez wszystkie stronnictwa religijne Izraelitów przyjętém i niezaprzeczoném zostało.

Dzień 26. lipca 1806. r., wyznaczony został przez ministra spraw wewnętrznych do ukonstytuowania się zgromadzenia deputowan. izraelskich, przez wybór prezydującego, sekretarzy i członków bióra zgromadzenia. Minister przy wydaniu rozporządzenia przypomniał, że dzień ten przypada w sobotę, żydom zaś czynności tego rodzaju jak spisywanie protokołów, głosowanie i t. p. w dniu sobotnie są wzbronione. Minister spostrzegłszy zaszłą pomyłkę, zawiadomił urzędownie deputowanych, że nie uczynił tego bynajmniej w zamiarze obrażenia ich sumienia, i że zezwala na odroczenie posiedzenia. Deputowani izraelscy chcąc okazać, że dobro kraju ma pierwszeństwo nad temi obrządkami religii, które z wewnętrzną jej zasadą w ścisłym związku nie pozostają, postanowili nie korzystać z propozycyi odroczenia,

*Cor tu ca
mancuina
Minister
wskazywa
religijnej?*

i w skutek tego, d. 26. lipca, w sobotę, ukonstytuowania swego z wszelkimi formalnościami dopełnili. Żeby pojąć ważność tego postanowienia, należy wiedzieć, że pomiędzy deputowanymi znajdowało się 18 rabinów największych gmin izraelskich Francyi i Włoch. Na tém piérwszém posiedzeniu w salach ratusza paryzkiego, zgromadzenie obrało prezydującym, p. Abrahama Furtado z Bordeaux, sekretarzami pp. Rodriguez i Avigdor, skrutatorami pp. Worms, Cerf-Beer i Witt. Wszystkich członków było stu jedenastu.

Dnia 29. lipca, cesarz *Napoleon*, za pośrednictwem komisarzy rządowych pp. Molé, Portalis i Pasquier, przesłał zgromadzeniu słynnych *dwanaście* pytań, które następnie w r. 1807., po otrzymaniu objaśnień od zgromadzenia deputowanych, wielkiemu Sanhedrynowi do ostatecznego rozstrzygnięcia przedstawione zostały.

Pytania te brzmią jak następuje:

- 1) Czy dozwolone jest żydom wielożeństwo?
- 2) Czy rozwód jest dozwolonym przez religią żydowską? Czy rozwód jest ważny, gdy nie jest wyrzeczonym przez trybunały i na mocy praw przeciwnych Kodexowi francuzkiemu?
- 3) Czy żydówka może zaślubić chrześcianina, a chrześcianka żyda?
- 4) Czy w oczach żydów Francuzi są ich braćmi, czy też cudzoziemcami?

5) W jednym i drugim przypadku, jakie są stosunki, które prawo im przepisuje względem Francuzów, którzy nie są ich wyznania?

6) Czy żydzi urodzeni we Francyi i przez prawo jak obywatele francuzcy traktowani, uważają Francją jako ojczyznę swoją?

Czy mają obowiązek bronienia jęj? Czy są obowiązani być posłusznymi prawom, i stosować się do przepisów Kodexu Cywilnego?

7) Kto mianuje rabinów?

8) Jaką juryzdykcyą policyjną wykonywają rabini między żydami? Jaką policyją sądową wykonywają między nimi?

9) Czy te formy wyboru, ta juryzdykcyą policyjna, są wymagane przez ich prawa, czy też tylko uświęcone zwyczajem?

10) Czy są rzemiosła, których prawo religijne im wzbrania?

11) Czy prawo religijne zakazuje im brania lichwy od swych braci?

12) Czy wzbrania ono im, lub czy pozwala branie lichwy od obcych?

Przy 6. pytaniu, a mianowicie przy ustępie: *czy żydzi mają obowiązek bronienia ojczyzny?* Zgromadzenie jednogłośnym i pełnym zapału okrzykiem: *jusqu'à la mort!*

(aż do śmierci!) przerwało czytanie komisarzowi cesarskiemu.

Po przeczytaniu 12 pytań, p. Berr-Izaak Berr, miał przemowę następującą:

„Panowie! Przeszło siedmnaście wieków upłynęło od pamiętnej na zawsze chwili, gdy liczne rzymskie legiony ujarzmiły naród żydowski. Z hołdowniczego stał się on niewolniczym i po wszystkich krańcach zamieszkanj ziemi rozproszonym; zawsze nieszczęśliwy i prześladowany, zawsze wierny wierze swych przodków, pomimo katuszy tortur, przedstawia i teraz obraz poważny i niepojęty dla rozumu ludzkiego, nieruchomego posągu, który przeżył potopy wieków: a jeżeli pochodzenie tego narodu sięga do kolebki, to zdaje się, że szczątki jego przechowane będą aż do dnia zagłady rodu ludzkiego. Długo przodkowie nasi walczyli z niesprawiedliwością i nieszczęściami ucisku. Dziękujemy jednak Opatrzności, która nie dopuściła, aby to starożytne drzewo zostało wykorzenioném, choć jego konary nieraz ścinane były.... Im bardziej żydzi chcieli pozostać żydami, tém bardziej przestawali być uważani za ludzi. Zmieszani z narodami ucywilizowanemi, czyżby nie mogli stać się użytecznymi obywatelami, gdyby barbarzyńska polityka nie stawała temu na zawadzie? Poniżenie, w którym bracia nasi jęczą w wielu krajach, jest nieszczęsnym tego skutkiem.... Zakrwawione nasze roczniki od zdobycia Jerozolimy przez Tytusa, nie przedstawiają przykładu, aby monarcha jakiś zwołał przed tron

swój tych, którzyby byli zdolni pomagać mu w ulżeniu nieszczęść Izraela. Pierwszy to raz od rozproszenia naszego, monarcha zwołuje podobne zgromadzenie.... Oddajmy się więc jako Francuzi i jako żydzi wylaniu serca naszego i wdzięczności naszej. Przysiężmy być jednem i drugim: Francuzami broniąc ojczyzny ukochanej, żydami trzymając się wiary przodków naszych, a jako Francuzi i żydzi przysiężmy postuszeństwo prawom i wierność monarsze”.

Następnie prezes zamianował z pomiędzy deputowanych zgromadzenia komisją z 12 członków złożoną, która zajęła się redakcją projektu odpowiedzi na podane pytania, a na następującem posiedzeniu przedstawiła zgromadzeniu *deklaracją wstępną* do wszystkich odpowiedzi. Deklaracja ta bez głosowania przez akklamacją przyjętą została. Treść jej jest następująca:

„Zgromadzenie głęboko przeniknione uczuciami wdzięczności, miłości, poszanowania i podziwienia dla osoby Jego Cesarsko-Królewskiej Mości, oświadcza w imieniu Francuzów wyznających religią Mojżeszową, że ich religia nakazuje im uważanie prawa obowiązującego w przedmiotach cywilnych i politycznych jako prawo najwyższe; że przeto, gdyby nawet ich ustawa religijna, albo komentarze jej nadane, zawierały urzędnia cywilne lub polityczne, któreby nie były zgodne z kodeksem francuzkim, urzędnia

przez teni ja-
wa dużo-
ny pod
cywilne

te od tej chwili przestałyby być normą ich postępowania, gdyż przedewszystkiem Izraelici winni posłuszeństwo dla prawa obowiązującego; że skutkiem tej zasady, po wszystkie czasy, żydzi pocztywali sobie za obowiązek poddawanie się prawom Państwa i że od r. 1789. nie używali innego równie jak wszyscy Francuzi”.

Przez dziesięć następnych posiedzeń Zgromadzenie zajmowało się roztrząsaniem i redakcją objaśnień rządowi przedstawić się mających.

D. 18. września, komisarze cesarscy, po otrzymaniu odpowiedzi zgromadzenia na zadane pytania, udali się na salę obrad, a jeden z nich, p. Molé, miał przemowę, z której podajemy tutaj kilka wyjątków: „Panowie! Jego Cesarsko-Królewska Mość z ukontentowaniem widział odpowiedzi wasze, i upoważnił nas do oświadczenia wam, że przyklaskuje duchowi, który je dyktował. Widział on rozproszone po całej powierzchni kuli ziemskiej szczątki narodu tak sławnego swoim upadkiem, jak jeszcze żaden naród nie był nim wielkością swoją.....

„Najjaśniejszy Pan chce odjąć wszelki pozór słuszności tym z was, którzyby się nie stali obywatelami, zostawiając wam swobodę nieograniczoną w wypełnianiu obrządków religii waszej, i zapewniając wam zarazem korzystanie z wszelkich praw politycznych; ale w zamian za to żąda po was rękojmi religijną, zupełnego

wykonania zasad w odpowiedziach waszych objawionych.

„To zgromadzenie, jak obecnie jest złożoném, nie może mu jęj dostarczyć; potrzeba aby odpowiedzi te, zamienione w decyzje przez inne zgromadzenie poważniejszej jeszcze i bardziej religijnej natury, mogły być umieszczane obok Talmudu i uzyskały tym sposobem w oczach wszystkich żydów wszelkich krajów i następnych wieków powagę ^{???} ile można największą....

„Aby w historii Izraela znaleźć zgromadzenie opatrzone powagą zdolną do wydania pożądaných dla nas decyzji, trzeba nam zwrócić się aż do Wielkiego Sanhedrynu.

„Otóż to ten Wielki Sanhedryn Najjaśniejszy Pan dzis zwołać zamierza. To ciało upadłe razem z świątynią, zjawi się znowu, aby oświecić na całej kuli ziemskiej lud, którym dawniej rządziło: ono mu odświeży prawdziwy duch prawa waszego. Wielki Sanhedryn, według starożytnego zwyczaju, złożonym będzie z 70 członków, nie licząc w to prezydującego; dwie trzecie wybrane będą między rabinami, pozostała trzecia część wybraną będzie przez wasze Zgromadzenie z pośród członków jego tajnym głosowaniem.

„Atrybucyą Wielkiego Sanhedrynu będzie nadanie odpowiedziom przez Zgromadzenie danym, mocy decyzyj doktrynalnych.

*Pamięć w
Chrześcijaństwie
wobec sobory
a w Jewrope
wydostawi
Sanhedryny.*

*Kto nadat
móc doktry-
nalny*

„Gdyż sami pojmujecie, panowie, że posłannictwo wasze nie jest spełnioném; będzie ono trwało tak długo jak posłannictwo Sanhedrynu, który odpowiedzi wasze potwierdzi i większą im wagę nada. Najjaśniejszy Pan nadto był zadowolonym z waszych dobrych chęci i z waszej gorliwości, iżby miał rozwiązać to Zgromadzenie, zanim wielkie dzieło, do którego je powołano, ukończoném nie zostanie.

„Przedewszystkiem wypada, abyście przez tajne głosowanie mianowali komitet z 9 członków, któryby łącznie z nami przygotował materyał, mający być przedmiotem nowych dyskusyj i decyzyj Wielkiego Sanhedrynu. Mieć na względzie powinniście, aby w składzie komitetu tego byli reprezentowani zarówno żydzi portugalscy jak i niemieccy i włoscy. Wzywamy was, abyście bezzwłocznie ogłosili zwołanie Sanhedrynu wszystkim synagogom Europy, aby były w stanie posłać deputowanych, zdolnych należycie oświecić rząd i godnych zasiadać z wami”.

Po hucznych oklaskach całego Zgromadzenia, prezes pan Furtado miał przemowę do komisarzy cesarskich, wyrażającą całą donośność nowego tego postanowienia wielkiego monarchy, i wdzięczność całego Zgromadzenia i wszystkich Izraelitów na świecie, za tak przeznaczone i szczere zajęcie się losem długo pogardzonych i uciśnionych ludzi.

Początek komisarze cesarscy udali się do przyległych komnat, gdzie oczekiwali na rezultat przedwstępnych obrad Zgromadzenia, a powróciwszy, odebrali jednogłośnie zapewnienie, iż we wszystkiem zastosuje się ono do instrukcyi im udzielonej, oraz prośbę o przedstawienie tego wyrażenia Panującemu i oświadczenie mu wdzięczności Zgromadzenia. Jeszcze na tém samym posiedzeniu wybrano, przez tajne głosowanie 9 członków komitetu, a mianowicie:

P. Segré, rabina z Verceil.

„ Abrahama Cologna, rabina z depart. Mincio.

„ Jakóba Samuela Cracovia, rabina z Wenecyi.

„ Jakóba Lazare, kupca z Otterberg.

„ Mojżesza Leur, kupca z Nanczy.

„ Berr-Izaak Berr, fabrykanta z Nanczy.

„ Abrahama Furtado, z Bordeaux.

„ Izaaka Samuela Avigdor, z Nicei.

„ Abrahama Andrade, rabina z St. Esprit.

Na posiedzeniu Zgromadzenia d. 23. września 1806. r., przystąpiono do wyboru 25 członków świeckich do Sanhedrynu z grona obecnych deputowanych.

Na posiedzeniu w d. 24. września 1806. r., uchwalono i jednomyślnie przyjęto adres przez prezesa i sekretarzy podpisany, do *gmin izraelskich wszystkich krajów*, zawiadamiający je o zebraniu Wielkiego Sanhedrynu w Paryżu, i wzywający do wysłania wybranych przez

siebie członków do tego wskrzeszonego przez Napoleona I, wielkiego ciała religijno-prawodawczego.

Posiedzenie Zgromadzenia z d. 9. grud. 1806. r., było jednym z najważniejszych pod względem praktycznego rezultatu.

Komisya 9^{ciu} ułożyła projekt co do ustanowienia centralnego konsystorza w Paryżu, od którego zależne mi być miały konsystorze prowincjonalne. Projekt ten przedstawiony do zatwierdzenia rządowi cesarskiemu, za pośrednictwem jego komisarzy, w całej osnowie bez żadnych modyfikacyj przyjętym i wykonanym został. Wedle projektu ustanowiono konsystorze po wszystkich departamentach cesarstwa, mających 2000 ludności żydowskiej. Konsystorze te składały się z jednego nadrabina (grand rabin), dwóch rabinów i trzech świeckich członków, wybranych przez 25 znaczniejszych Izraelitów tego departamentu, przez rząd mianowanych, *z wyłączeniem wszakże lichwiarzy i bankrutów*. W samym Paryżu był konsystorz centralny, z trzech nadrabinów i 2 świeckich członków złożony. W każdym okręgu konsystoryalnym ustanowiono główną synagogę. Inne synagogi mogły tylko być założone na przedstawienie właściwego konsystorza i reprezentowane były przez jednego rabina i 2 członków świeckich. Konsystorze miały obowiązek czuwania nad tém, aby rabini nie wykładali nic przeciwnego ustawom Sanhedrynu; miały pilnować utrzymywania porządku w synagogach i nietolero-

wania nieupoważnionych zborów do modlitwy; miały zachęcać żydów swego okręgu do zajęcia się godziwemi zarobkami, do służby wojskowej, nareszcie wskazywać właściwej władzy tych, którzyby nie mieli sposobu utrzymania się. Konsystorz centralny miał obowiązek dopilnowania, aby obecne urządzenie w całym kraju ściśle wykonanem było, i służyło mu prawo mianowania rabinów i nadrabinów. Każdy rabin przy installacji winien był podpisać deklaracją przystąpienia do decyzji Sanhedrynu.

Ostatnie posiedzenie Zgromadzenia odbyło się d. 5. lutego 1807. r. Na niem komisya 9^{ciu} przeczytała zredagowane projekta przygotowawcze, do sankcyi Sanhedrynu przedstawić się mające; poczem deputowany p. Awigdor miał mowę, z której tutaj dla jej wartości historycznej główne ustępy podajemy:

„Panowie! Zbliża się dzień, w którym Wielki Sanhedryn otworzonym zostanie. Dzień ten będzie jednym z pamięci godnych w historii bohatera, na rozkaz którego tutaj zebrani jesteście.

„Idea Sanhedrynu mogła tylko powstać w głowie Napoleona Wielkiego. Widział on w nowém zawiązaniu tego ciała, tak sławnego w starożytności, środek wyleczenia nas samych z przesądów naszych i zniszczenia w całym świecie tych uprzedzeń, które żywiono i jeszcze żywiłby można przeciw nam.

„Ten pomysł, nacechowany miłością ludzkości, godny jest wielkiego człowieka, który nie może należeć wy-

*Idea Sanhedrynu
powstała w
głowie Napoleona
w nowym zawiązaniu
tego ciała
a toca Sanhedrynu
antykrytyczny
wobec antykrytyczny
Napoleona I -*

łącznie do jednej klasy, do jednego wyznania, ani do jednego narodu; tego szczytnego geniuszu, który dla rodu ludzkiego jest darem Opatrzności, i którego dobroczynny wpływ działać będzie na wszystkich ludzi.

„Przeniknieni Jego wołą i waszym obowiązkiem, odpowiecie bezzawodnie Jego oczekiwaniu i oczekiwaniu współwyznawców waszych.

„Panowie! Izrael był prześladowany przez wiele wieków, przez wiele wieków utrzymywany był w stanie ponizenia i pogardy. Winniście mieć odwagę wyszukiwania przyczyny tego strasznego położenia, i cofając się do najodleglejszej starożytności, nie powinniście się obawiać wykrycia powodów, które wystawiły na nienawiść, na pogardę i na prześladowanie ludzi, których początek gubi się w mgle wieków, i w których prawodawstwie wszystkie narody ziemi czerpały natchnienie.

„Zajadłość starożytnych ludów w prześladowaniu żydów, nie przedstawia nic nadzwyczajnego w naturalnym porządku namiętności ludzkich.

„Egipcyanie, z początku ujarzmieni przez Józefa, Egipcyanie, czciciele wołu, psa, krokodyla, pałali zawiścią i nie mogli kochać ludu, który uznawał jednego Boga.

„Bałwochwalczy Kenaanejczycy zwyciężeni i z siedzib swoich przez żydów wygnani, musieli nienawidzić ich pod względem politycznym i brzydzić się nimi pod względem religijnym.

„Grecy, którzy z zimną krwią sędownie zamordowali Sokratesa, dlatego, że wykładał wiarę o jedynym Bogu, przeklinali żydów wyznawających publicznie tę wiarę.

„Rzymianie nakoniec, wierzący w wyroczenie, przepowiednie, wróżby i wieszczby, mogliż kochać żydów, którzy im się uporczywie sprzeciwiali, bardziej niż wszystkie narody? żydów, którzy się brzydili bałwochwalstwem i jednemu Bogu cześć oddawali?

„Nienawiść więc tych wszystkich ludów ku żydom nie jest tak trudną do wytłumaczenia.

„Lecz to jest niepojętém, że chrześciane, z którymi mamy jeden początek, chrześciane, nasi towarzysze nieszczęść za Nerona, Wespazyana, Tytusa, Domicjana, Hadryana i tylu innych, że oni wbrew obowiązkom swym, po tych bezbożnych narodach odziedziczyć mogli uczucia wzgardy i nienawiści, których razem z nimi początkowo byliśmy ofiarami. Otóż to, co zaiste trudném jest do wytłumaczenia.

„Postępowanie to jest témbardziej niepojętém, że naj-sławniejsi moralisci chrześcijańscy, zabraniali prześladowania, wyznawali tolerancją i głosili miłość braterską.

„Święty Athanazy (Księga I) mówi:

„Jestto potępienia godna herezya, chcieć przyciągać do siebie siłą, plagami, uciemnieniem, tych, których nie można było przekonać rozumem”.

„Nie masz nic bardziej przeciwnego religii, mówi męczennik Justyn (Księga V), jak przymus”.

*Cyż sturua
wzaga Kidy
wzi naturalni
wraz z poga
nam, do
Kwiel edo-
waci wy-
mierzonyj
początek Cjst
o iianitw
Historja o
do moim*

„Będziemyż prześladować tych, mówi św. Augustyn, których Bóg toleruje”.

„Laktancyusz mówi w tym przedmiocie (Księga III) „Religia wymuszona, przestaje być religią: trzeba przekonywać, a nie zmuszać; religia się nie nakazuje”.

„Święty Bernard mówi: „Doradzajcie, a nie przymuszajcie”.

„Tak więc, gdy moralność chrześcijańska wszędzie uczy miłości bliźniego i braterstwa, ciemnota i tradycyjne przesady były powodem udręczeń i prześladowań, których tak często stawaliście się ofiarami.

— „To jest tém prawdziwsze, że szczytne te cnoty ludzkości, wykonywane były przez prawdziwych uczonych chrześcian, a najgłówniej przez czcigodne sługi tej czystej nauki moralnej, która usmierza namiętności i wpaja cnotę.

— „Skutkiem tych uświęconych zasad, różnemi czasy wielcy kapłani rzymscy, opiekowali się i przyjmowali do państw swoich żydów, prześladowanych i wygnanych z różnych krajów Europy; księża wszystkich krajów często ich bronili w rozmaitych państwach tej części świata.

„Około środka VII. wieku, św. Grzegorz bronił żydów i opiekował się nimi w całym świecie chrześcijańskim.

„W X. wieku biskupi Hiszpanii powstawali z największą energią przeciw ludowi, który ich chciał wymorдовать.

„Papież Aleksander II. napisał do tych biskupów list pełen powinszowań za chrześcijańskie postępowanie, jakiego w tym przedmiocie się trzymali.

„W XI. wieku, żydzi w bardzo wielkiej liczbie, w diecezjach Uzès i Clermont silnie protegowani byli przez biskupów.

„Święty Bernard bronił ich w XII. wieku przeciw wściekłości Krzyżowców.

„Innocenty II. i Aleksander III., również ich protegowali.

„W XIII. wieku Grzegorz IX. uchronił ich tak we Francji jako i w Anglii i Hiszpanii od wielkich nieszczęść, które im groziły; zabronił pod karą klątwy, pogwałcenia ich sumienia i niepokojenia ich świąt.

„Klemens V. więcej niż opiekował się nimi: ułatwił im nawet środki wychowania.

„Klemens VI. dał im schronienie w Awinionie, wtedy gdy ich prześladowano w całej Europie.

„Około połowy tegoż wieku, biskup Spiru przeszkodził preskrypcji, jakiej dłużnicy żydów gwałtem się domagali, pod fałszywym pozorem lichwy tak często ponawianym.

„W następnych wiekach, Mikołaj II. polecił inkwizycji wstrzymanie się od przymuszania żydów do przyjęcia chrystyanizmu.

„Klemens XIII. uśmierzył niepokój ojców rodziny, przestraszonych o los swych dzieci, które często porywano z łona matek (1).

„Nakoniec w minionym wieku biskup Grégoire, członek senatu francuzkiego, ogłosił w r. 1788. dzieło pełne erudycyi, uwieńczone przez Towarzystwo nauk i sztuk w Metz, w którym zwycięzko zbija niedorzeczne potwary w rozmaitych czasach na żydów rzucane.

„Wskazał przypadkową przyczynę zdrożności im zarzucanych, dowiódł zdolności ich do wszystkich rzemiosł, jak również do wszystkich nauk.

„Na sprawozdanie tego szanownego prałata, Zgromadzenie Narodowe wydało wyrok stawiający żydów na równi z innymi obywatelami.

„Łatwo byłoby wyliczyć mnóstwo innych czynów ludzkości, których Izraelici w różnych epokach byli przedmiotem, ze strony duchownych chrześcijańskich.

„Jedynie żywe uczucie ludzkości mogło we wszystkich minionych wiekach ciemnoty i barbarzyństwa, natchnąć odwagą potrzebną do bronienia ludzi nieszczęśliwych, oddanych na pastwę strasznej hypokryzyi i srogiemu fanatyzmowi. Ci cnotliwi mężowie, wszakże nie mogli się spodziewać innej nagrody za swą odwagę, jak

(1) Uwaga.—Dodać jeszcze wypada, iż ten sam papież, a poprzednio także Innocenty, bronili żydów w Polsce od prześladowań z powodu zarzutu używania krwi chrześcijańskiej do ciast Paschy, usuwając wszelkie podejrzenia w tym względzie; w skutek czego karami zabraniali dochodzenia takich nieusprawiedliwionych zarzutów.

zadosyćuczynienia wewnętrznego, którego czyste serca doznają w wykonywaniu dzieł miłości bliźniego.

„Lud izraelski zawsze nieszczęśliwy i uciśniony, nie miał dotychczas środka ani sposobności objawienia wdzięczności swój za tyle dobrodziejstw; wdzięczności tém słodszej do wyrażenia, o ile ją winien mężom bezinteresownym i tém bardziej czcigodnym.

„Od ośmnastu wieków, obecne położenie jest jedynym momentem, który nam się przedstawia dla wyrażenia uczuć, jakimi serca nasze są przepełnione.

„Ta wielka i szczęśliwa sposobność, którąśmy winni naszemu nieśmiertelnemu cesarzowi, jest przeto najstosowniejszą, najpiękniejszą i najchwalebniejszą chwilą dla wyrażenia duchownym chrześcijańskim wszystkich krajów, naszej całej wdzięczności dla nich i dla ich poprzedników.

„Spieszmy więc, panowie, i korzystajmy z téj pamiętnej epoki; złożmy im sprawiedliwy hołd, który im winni jesteśmy; niechaj zabrzmi w tém kole wyrażenie naszej wdzięczności. Oświadczmy im uroczyście nasze szczerze dziękczynienia za dobrodziejstwa, któremi poprzedzające nas pokolenia obsypywali.

„Powiedzmy światu, żeśmy zapomnieli wszystkich naszych minionych nieszczęść, i że jedynie dobre uczynki, w sercach naszych niezatarte pozostawiają ślady. Spodziewajmy się po duchownych chrześcijańskich nam współczesnych, że swoim dobroczynnym wpływem pielegnować będą to uczucie braterstwa, które natura

*Dobre alei Rufrao. Chyba ciasto: inonbi: ni: cyw-
wajwili: ni: dy do zwirowand a nany porowia: cewa
wajwili: ni: dy do zwirowand a nany porowia: cewa*

w sercu wszystkich ludzi umieściła, a którem moralność i religia, zarówno jak i natura sama wszystkich natchnąć powinny. Już oświata dużo siły przesądom ujęła, postęp światła zniszczenia ich dokona; te czasy, których wspomnienie jest hańbą ludzkości, niepowrotnie już minęły.

„Miejmy nadzieję, że się więcej nie ponowią. Śmiejmy pochlebiać sobie, że zasady sprawiedliwości, ludzkości i moralności publicznie przez Francją przyjęte, i przez inne wielkie mocarstwa Europy również przyjętemi zostaną.”

„Izrael zawdzięczy naszemu wielkiemu cesarzowi zakończenie swych nieszczęść, a ludzkość cała zawdzięczy mu ten przykład miłości braterskiej, która stanowi podstawę wszystkich religij i wszystkich społeczeństw.

„Mam zaszczyt przedstawić wam, panowie, następującą uchwałę :

„Deputowani izraelscy cesarstwa francuzkiego i królestwa włoskiego przeniknieni wdzięcznością za dobrodziejstwa, które duchowieństwo chrześcijańskie w minionych wiekach z kolei świadczyło Izraelitom różnych państw Europy;

„pełni wdzięczności za protekcją przeciw prześladowaniu, którą różni papieże i księża w różnych czasach, Izraelitom rozmaitych krajów ofiarowali, wtedy gdy barbarzyństwo, przesady i ciemnota prześladowały i wyganiały żydów z łona społeczeństw;

„stanowią:

„Aby wyrażenie tych uczuć umieszczoném było w protokule posiedzenia z dnia dzisiejszego; aby na zawsze pozostało, jako świadectwo autentyczne wdzięczności Izraelitów tego Zgromadzenia, za dobrodziejstwa, które poprzedzające ich pokolenia doznawały ze strony duchownych chrześcijańskich rozmaitych krajów Europy;

„Stanowią nadto, aby kopia tego protokołu przesłana została Jego Excellencyi ministrowi wyznań”.

Zgromadzenie hucznie oklaskami przyjęło mowę p. Avigdora i przedstawioną przez niego uchwałę jednogłośnie zatwierdziło, z poleceniem wydrukowania całego protokołu.

Tak tedy Zgromadzenie deputowanych odbywszy czternaście posiedzeń, objaśniło rząd pod względem postawionych pytań, założyło podstawę konsystorzy izraelskich we Francyi, nareszcie przygotowało materyał do obrad Sanhedrynu. Temi pracami Zgromadzenie deputowanych izraelskich, zasłużyło na wdzięczność Izraelitów wszystkich krajów świata, i z tego też względu podajemy tu listę imienną jego członków:

LISTA

Członków Zgromadzenia deputowanych izraelskich.

BIÓRO.

1. P. Abraham Furtado, z Bordeaux, *prezylujący*.
2. „ Rodrigues, syn, profesor buchalteryi, *sekretarz*.

3. P. Izaak Samuel Avigdor z Nizy, *sekretarz.*
4. „ Olry-Hayem Worms, z dep. Sekwany, *skrutator.*
5. „ Teodor Cerf-Berr, z Paryża, *skrutator.*
6. „ Emil Witta, z dep. Marengo, *skrutator.*

R A B I N I.

7. P. Jakób Samuel Cracovia, z Wenecyi.
8. „ Jakób Karmy, z Reggio.
9. „ Abraham Andrade, z Saint-Esprit.
10. „ Abraham Cologna, z Mantui.
11. „ Bonawentura Modena, z dep. Panaro.
12. „ Bondi Zamorani, z Ferrary.
13. „ Graziadio Neppi lekarz, z Ferrary.
14. „ Dawid Sintsheim, z Strasburga.
15. „ Jakób Meyer, z Niederbuheim.
16. „ Hirsch Lazare, z Hagenau.
17. „ Calmau, z Beisheim.
18. „ Dawid z Hegenheim.
19. „ Jakób Brunsweg, z dep. Wyższego Renu.
20. „ Salomon, z Colmar.
21. „ Emanuel Deutz, z Koblenc.
22. „ Segré, radca municypalny z Verceil.
23. „ Lattes Elie Aron, z Savigliano.
24. „ Mojżesz Millaud, z dep. Vaucluse.

Ś W I E C C Y.

25. P. Izrael Coën, z dep. Adige.
26. „ Aron Tais, właściciel z Wenecyi.
27. „ Sabaton Constantini, kupiec z Marsylii.
28. „ Izak Rodrigues, kupiec z Bordeaux.
29. „ Berr-Izaak Berr, fabrykant tytoniu z Nancy.
30. „ Benedykt Fano, kupiec z Mantui.
31. „ Aron Friedberg, fabrykant z Bingen.
32. „ Hertz-Leb Lorech, właściciel z Moguncyi.
33. „ Cerf Jakób Goudchaux, korresp. banku franc. z Metz.
34. „ Mojżesz Formiggini, z dep. Alona.

35. P. David Levy, Adjunkt Mera z Quiers.
36. " Marek Foi, starszy, kupiec z dep. Pireneów.
37. " Abraham Cahen z Saverne.
38. " Baruch Cerf Berr, właściciel z depart. Renu.
39. " Samuel Wittershein, kupiec z Hagenau.
40. " Lippman Cerf Berr, z Paryża.
41. " Lion Marx, właściciel z Bonn.
42. " Crémieux Saul, z dep. Sekwany.
43. " Schmoll Aron, z Paryża.
44. " Izrael Emmanuel Ottolenghi z Montenotte.
45. " Samuel Jakób Gidiglia, z Turynu.
46. " Felix Levy, z dep. Renu.
47. " Józef Dreyfoss, właściciel z Hagenau.
48. " Jeremiasz Hirsch, z Sarbrück.
49. " Beer Michał, z Paryża.
50. " Mayer Nathan Berne Castel, kupiec z Trewiru.
51. " Girolamo Bazizea, z dep. Adige.
52. " Abraham Tedesco, kupiec z Wenecyi.
53. " Blum Dawid, kupiec z Dijon.
54. " Józef Vita Mommilien z dep. Doire.
55. " Lippman Nathan, właściciel z Besançon.
56. " Mojżesz Naquet Vidal, kupiec z dep. Herault.
57. " Castro, syn, z Saint-Esprit.
58. " Patto, młodszy, z Saint-Esprit.
59. " De Benedetti z dep. Marengo.
60. " Donato-Afeu-Lelio-Salomon Vitale z dep. Marengo.
61. " Józef Benoist Pavia, z dep. Marengo.
62. " Elias Salomon, właściciel z Sarcburg.
63. " Gumpel Lewy, kupiec z Nanczy.
64. " Jakób Brisac, właściciel z Lunevillu.
65. " Lazare Levy, Mer w Donnelay.
66. " Leon Cohen, właściciel z Tulu.
67. " Mojżesz Levy, kupiec z Nanczy.
68. " David Josef, z dep. Meuse-inférieure.
69. " Beniamin Jacob, z Moguncyi.
70. " Hertz Oppenheim, z Zweibrücken.
71. " Jakób Hertz, rolnik z Rothkirchen.

72. P. Jakób Lazare, kupiec z Otterberg.
73. „ Józef Bloch, z Homburga.
74. „ Mojżesz Kaufmann, właściciel z Neu-Leingen.
75. „ Aron-Marc Levy, kupiec z Metz.
76. „ Jakób Goudcheaux Beer, z Metz.
77. „ Józef Hertz, właściciel z Sarguemines.
78. „ Szwab, młodszy, kupiec z Metz.
79. „ Salomon, kupiec z Lille.
80. „ David Samson Pavia, z dep. Allona.
81. „ Beniamin Uzigli, z dep. Panaro.
82. „ Jakób Todros, z Turynu.
83. „ Furtado, młodszy, armator z dep. Pireneów.
84. „ Lazaro Coen, z dep. Renu.
85. „ Abraham Picard, starszy, z Strasburga.
86. „ August Ratisbonne, kupiec z Strasburga.
87. „ Cerf Salomon, kupiec z Strasburga.
88. „ Daniel Levy, kupiec z Strasburga.
89. „ Hirsch Bloch, rolnik z Diebolsheim.
90. „ Izrael Rhens, z Strasburga.
91. „ Lazare Wolf, kupiec z Neuville.
92. „ Ruesse Picard, z Strasburga.
93. „ Abraham Jakób, z Colnac.
94. „ Baruch Lang, właściciel z Florencyi.
95. „ Heyman Piquart, właściciel i garbarz z Belfort.
96. „ Hertz Salomon, właściciel z Colmar.
97. „ Meyer Samuel, właściciel z Strasburga.
98. „ Mayer Manheimer, z Uffholtz.
99. „ Wolf Baruch, fabrykant z Turkheim.
100. „ Mayer Marx, radca municypalny z Bonn.
101. „ Wolf Berman, kupiec z Mayen.
102. „ Salomon Oppenheim, bankier z Kolonii.
103. „ Jakób Lazare, z dep. Sekwany.
104. „ Rodrigues, bankier z dep. Sekwany.
105. „ Szymon Mayer, b. wojskowy, urzędnik zarządu wojennego z dep. Sekwany.
106. „ C. L. Wittersheim, z dep. Sekwany.
107. „ Lattes Salomon, właściciel z Coni.

108. P. Józef Montaux, kupiec z Avignon.
 109. „ Izaak Ludwik May, z dep. Vosges.
 110. „ Michał Lazare, z Charneau.
 111. „ Mojżesz May, właściciel z Neuf-Chateau.
-

Dnia 9. lutego 1807. r. Wielki Sanhedryn rozpoczął prace swoje. Rabin *Dawid Sintzheim*, szanowny wiekiem, znany z cnót swych, głębokiej wiedzy i pobożności, mianowany został przez rząd francuzki prezesem Sanhedrynu. Na pierwszego assessora (*Ab-bet-din*)znaczono rabina *Segré*, na drugiego assessora (*Chacham*), rabina *Cologna*. O godz. 11. przed południem członkowie Sanhedrynu zbrali się w wielkiej synagodze paryzkiej. Rabin Sintzheim w rozrzewniającej przemowie wskazał uroczystość tej chwili. Następnie odmówił modlitwę do Najwyższego o udzielenie światła członkom Sanhedrynu, o oświecenie ich umysłu, by godnie spełnić mogli wielkie swe powołanie; w końcu błagał Boga o pomyślność Francyi, jej cesarza i walecznej armii francuzkiej. O 12. w południe członkowie Sanhedrynu udali się do sali posiedzeń w ratuszu miejskim, krzesła rozstawione były wedle zwyczaju starożytnych Sanhedrynów w półkole, po obu stronach prezydującego. Członkowie zajęli je podług starszeństwa wieku, najprzód rabini, których było 46, a potem świeccy w liczbie 25.

LISTA

Członków Wielkiego Sanhedrynu i porządek ich zasiadania.

1. P. Dawid Sintzheim. (Nasy) *prezes.*

Prawa strona.

Lewa strona.

R A B I N I.

R A B I N J.

2. P. Segré (*Ab-bet-din*) *pierwszy assesor.*

3. P. Abraham Cologna (*Chacham*) *drugi assesor.*

4. „ Ventura Foa.

5. „ J. R. Fenzi.

6. „ Eliasz Spire.

7. „ J. Mayer.

8. „ Seligman Mojżesz.

9. „ Mojżesz Kanstadt.

10. „ J. Oufri Levi.

11. „ Wolf Eger.

12. „ Izak Samuel.

13. „ Sal. Delvecchio.

14. „ David Günzburg.

15. „ Bonaventura Modena.

16. „ Seligman Durmenach.

17. „ J. E. Cracovia.

18. „ Seligman z Paryża.

19. „ Lazare Hirsch.

20. „ Ab. Andrade.

21. „ Mojżesz Aron.

22. „ Sam. Wolf Levy.

23. „ Juda Bloch.

24. „ M. P. Ariani.

25. „ A. Worms.

26. „ B. Gugenheim.

27. „ Jakób Todros.

28. „ J. Calmau

29. „ A. Salomon.

30. „ Lazare Wolf.

31. „ M. Cohen.

32. „ J. Roccamartino.

33. „ Liberman Samson.

34. „ Mojżesz Milhau.

35. „ M. Roccamartino.

36. „ Bondi Zamorani.

37. „ Abr. Samuel.

38. „ Grazziadio Neppi.

39. „ Nathan Salomon.

40. „ E. Deutz

41. „ Ab. Muskat.

42. „ E. A. Lattes.

43. „ J. Carmy.

44. „ J. Brunsweg.

45. „ S. M. Levi.

46. „ A. Montel, syn.

Ś W I E C C Y.

Ś W I E C C Y.

48. P. Aron Lattes.

47. P. Saul Cremieux.

50. „ Berr-Izaak Berr.

49. „ Benoit Fanno.

52. „ Izrael Cohen.

51. „ Abr. Cahen.

54. „ David Levy.

53. „ S. Constantini.

56. „ M. Formiggini.

55. „ Aron Schmoll.

58. „ Lyon Marx.

57. „ A. Friedberg.

60. „ Mayer Nathan.

59. „ Mark Foy.

62. „ Olry Hayem Worms.

61. „ A. Furtado.

64. „ Lippman Cerf Berr.

63. „ S. Wittersheim.

65. P. Baruch Cerf Berr.

66. P. J. Rodrigues.	67. „ Teodor Cerf Berr.
68. „ Cerf Jakób Goudchaux.	69. „ Rodrigues syn.
70. „ C. L. Lorich.	71. „ Avigdor.
-

Po zabraniu miejsca w powyższym porządku, prezydent nakrył głowę i ogłosił Sanhedryn ukonstytuowanym i otwartym. Następnie recytował Psalm XV. i modlitwę pełną namaszczenia. P. Avigdor przeczytał protokół sprawdzenia pełnomocnictw, zredagowany przez komisyją 9^{ciu} w obecności komisarzy cesarskich. Nareszcie prezydent zamianował dwie deputacje, mające przedstawić protokoły otwarcia Sanhedrynu ministrowi spraw wewnętrznych i komisarzom cesarskim, tudzież dwóch członków komisji 9^{ciu} nie wybranych do Sanhedrynu, PP^{ów} Jakóba Lazare i Mojżesz Levi, inspektorami sali posiedzeń.

PP. Furtado i Cracovia sprawozdawcy komisji 9^{ciu} co do przedmiotów mających być przedstawionemi do sankcji Sanhedrynu, przeczytali wraz z panem Berr-Izaak-Berr trzy pierwsze punkta przez komisyją 9^{ciu} ułożone: pierwszy po francuzku, drugi po hebrejsku dyalektem portugalskim, a trzeci także po hebrajsku dyalektem niemieckim. Poczém, stosownie do regulaminu odroczone uchwałę nad temi trzema punktami na 8 dni i zamknięto pierwsze posiedzenie.

Na drugiem posiedzeniu, w d. 12. lutego, przeczytano adresy wielu gmin izraelskich Francyi, Związku niemieckiego i innych krajów Europy, uznawających decyzje Sanhedrynu jako obowiązujące.

Pan Furtado przeczytał czwarty punkt, do decyzji Sanhedrynowi przedstawiony, poprzedzony mową objaśniającą.

D. 16. lutego 1807. r., odbyło się trzecie posiedzenie Sanhedrynu, na którym prezes przedstawił regulamin porządku wewnętrznego w sali posiedzeń.

Regulamin ten zawierał postanowienie, aby członkowie Sanhedrynu przyjmowali prezesa stojący, i nie siadali pierwsi, aż prezes przebywszy środek między dwoma szeregami, zajmie swoje krzesło.

Po ukończeniu posiedzenia, gdy prezes opuściło swoje, również obowiązani byli zostać i nie opuszczać miejsc, aż do oddalenia się prezesa z sali.

Następnie komisya podała pod uchwałę Sanhedrynu pierwszą decyzję doktryn religijnych o *wielościelności*, która jednomyślnie przez głosowanie imienne przyjętą została.

Na czwartym posiedzeniu Sanhedrynu d. 19. lutego 1807. r., przeczytano drugą i trzecią decyzją doktryn religijnych o *rozwodzie* i o *matelności*, które obie jednomyślnie przyjętymi zostały.

Dnia 23. lutego 1807. r., na piątym posiedzeniu Sanhedrynu przeczytano czwartą decyzją doktryn o *braterstwie*, poprzedzoną objaśniającą mową prezesa, i jednomyślnie przyjętą.

Po przyjęciu tej decyzji, Sanhedryn w wylaniu uczuć patriotycznych zapomniał na chwilę o swęj powadze i żywymi oklaskami dał poznać radość swą z powodu

przyjęcia decyzji, zbijającej długowieczne zarzuty wyłączości, Izraelitom czynione.

Następnie p. Furtado przeczytał raport o dwóch punktach dotyczących się pożyczki pieniędzy.

P. Cracovia miał także w tym przedmiocie mowę hebrejską. W swych mowach obaj z największym oburzeniem powstawali przeciw lichwiarstwu.

Posiedzenie szóste Sanhedrynu odbyło się dnia 26. lutego 1807. r. Na niem przeczytano i jednomyślnie przyjęto trzy punkta doktryn religijnych, a mianowicie 5. o *stosunkach moralnych*, 6. o *stosunkach cywilnych i politycznych* i 7. o *rzemiosłach użytecznych*.

Na siódmém posiedzeniu Sanhedrynu dnia 2. marca 1807. r., przeczytano ostatnie dwa punkta doktryn religijnych, a mianowicie: 8. o *pożyczce na procent między Izraelitą a nieizraelitą*, poczem prezes miał mowę wyjaśniającą okoliczności pożyczki, i głośno bez ogródki potępił niegodziwe utrzymywanie się z lichwy. Dwa te ostatnie punkta przez Sanhedryn jednomyślnie przyjęte zostały.

Następnie przeczytano wstęp do wszystkich dziewięciu decyzji doktrynalnych, który także jednomyślnie przez Sanhedryn przyjęty został; poczem prezes oznajmił, iż następne posiedzenie odbędzie się dopiero za szczególném wezwaniem.

Po takim krótkim obrazie czynności Sanhedrynu, podajemy tutaj *dostownie* decyzje jego, umieszczając

przed każdą decyzją odpowiednie pytanie przez cesarza Napoleona I. podane.

WSTĘP

do decyzyj Sanhedrynalnych.

NIECH BĘDZIE NA WIEKI POCHWALONY BÓG IZRAELA, KTÓRY NA TRONIE FRANCYI I KRÓLESTWA WŁOSKIEGO UMIEŚCIŁ KSIĘCIA WEDŁUG SWEGO SERCA!

Bóg widział poniżenie starożytnego Jakóba i wybrał Napoleona Wielkiego narzędziem swego miłosierdzia. Bóg rozsądza myśli, On sam rozkazuje sumieniom, i Jego ulubiony pomazaniec dozwolił, aby każdy czczył Boga według swojej religii i swojej wiary. W cieniu jego imienia, pogoda wstąpiła w serca nasze i mieszkania nasze, i odtąd możemy budować, zasiewać, zbierać, przykładać się do nauk ludzkich, należeć do wielkiej rodziny państwa, służyć mu i szczyścić się jego szlachetnym przeznaczeniem.

Jego wysoka mądrość dozwoliła, aby to zgromadzenie, sławne w rocznikach naszych, którego postanowienia cnota i doświadczenie dyktowały, po piętnastu stuleciach na nowo się zjawiało, i współubiegało się z Jego dobrodziejstwem dla Izraela.

Zjednoczeni dzisiaj pod Jego silną opieką w liczbie siedmdziesięciu doktorów (uczonych)

zakonu izraelskiego, ustanawiamy się jako Wielki Sanhedryn. Obyśmy znaleźli w sobie środek i moc wydawania rozkazów religijnych, zgodnych z naszym świętym zakonem, mających być prawidłem i przykładem dla *wszystkich* Izraelitów. Te rozkazy dowiodą narodom, że nasze dogmata zgadzają się z prawami cywilnemi, pod którymi żyjemy, i nie wyłączają nas wcale ze społeczności ludzkiej.

Skutkiem tego objawiamy:

Że prawo Boskie, to drogie dziedzictwo po przodkach naszych, zawiera rozporządzenia *religijne* i rozporządzenia *polityczne*;

• Że rozporządzenia religijne z natury swojej są bezwzględne i niezawisłe od okoliczności i od czasów;

Że zaś tak się rzecz nie ma z rozporządzeniami politycznemi, to jest takimi, które są podstawą władzy, i które były przeznaczone do rządzenia ludem izraelskim w Palestynie, gdy miał swoich królów, swoich wielkich kapłanów i swoich urzędników;

Że te rozporządzenia polityczne nie mogą być stosowane, od czasu, gdy Izrael przestał być ciałem narodowym;

Że uświęcając tę różnicę, już zatwierdzoną przez tradycją, Wielki Sanhedryn objawia fakt niezaprzeczalny;

Ze jedynie zgromadzenie doktorów zakonu, połączonych jako Wielki Sanhedryn, miało moc określania okoliczności z zakonu wynikających;

Ze jeżeli starożytne Sanhedryny tego nie uczyniły, to z przyczyny, że okoliczności polityczne tego nie wymagały, i że od czasu zupełnego rozproszenia Izraela, żaden Sanhedryn przed dzisiejszym tu obecnym nie był się zebrał.

Zajęci dzisiaj tym pobożnym zamiarem, przywołujemy światło Boskie, z którego wszelkie dobro wypływa, i uznajemy się obowiązani do współdziałania, o ile to od nas zależy, w dokonaniu moralnego odrodzenia Izraela.

Tak więc z mocy praw nadanych nam przez obyczaje nasze i święty zakon nasz, które określają, że w zgromadzeniu doktorów wieku, głównie spoczywa władza stanowienia, stosownie do konieczności położenia, o tém co wymaga zwyczaj rzeczonych praw, bądź pisanych, bądź przekazanych: przystępujemy do dzieła, przepisując religijne posłuszeństwo prawom państwa w przedmiotach cywilnych i politycznych.

Przeniknieni tą świętą zasadą, że bojaźń Boga jest początkiem wszelkiej mądrości, wnosimy wzrok nasz ku Bogu, wyciągamy ręce nasze ku Jego przybytkowi i błagamy Go, aby raczył oświecać nas światłem swoim, nakierować nas

*jakim sposobem
wobec wyjątków
wzmacnia
za pomocą
Chrystoph
lub Naps
leona.*

na drogę prawdy, abyśmy po niej prowadzić mogli naszych braci ku ich szczęściu i szczęściu ich potomków.

Nakoniec rozkazujemy w imię Pana Boga naszego, *wszystkim* Izraelitom każdej płci, by nasze wyrzeczenia, statuty i rozkazy wiernie zachowywali, uważając z góry wszystkich mieszkających we Francyi i Królestwie Włoskiém, którzyby je pogwałcili, albo ich zachowania zaniedbali, jako grzeszących publicznie przeciw woli Pana Boga Izraela.

Pytanie 1.

Czy dozwoloném jest żydom wielożeństwo?

Decyzya Sanhedrynu.

Artykuł I.

WIEŁOŻEŃSTWO.

Wielki Sanhedryn, dzisiaj d. 9. lutego 1807. r. prawnie zebrany, z mocy władzy mu służącój, roztrząsając, czyli wolno jest Izraelitom zaślubić więcej jak jedną żonę; przenikniony zasadą ogólnie w Izraelu uświęconą, że poddanie się pod prawa krajowe w przedmiotach cywilnych i politycznych, jest obowiązkiem religijnym;

Że od samych pierwszych czasów rozproszenia naszego, Izraelici rozproszeni na Zachodzie, przeniknieni koniecznością postawienia zwyczajów swych w zgodności z prawami cywilnymi krajów, w których się osiedlili, ogólnie się zrzekli wielożeństwa, jako czynu niezgodnego z obyczajami narodów;

Że także dla oddania hołdu tej zasadzie, jednozgodności w przedmiotach cywilnych, synod w roku 4790 naszej ery w mieście Worms, pod prezydencją Rabi Gerszona zwołany, wyrzekł klątwę na każdego Izraelitę jego kraju, któryby więcej jak jedną żonę poślubił;

Że zwyczaj ten zupełnie zaginął we Francyi, we Włoszech i prawie we wszystkich krajach stałego ładu Europy, gdzie nadzwyczaj rzadko znaleźć można Izraelitę, któryby śmiał w tym względzie pogwałcić prawa narodów przeciw wielożeństwu;

W skutek czego Wielki Sanhedryn, rozważając w mądrości swój, jak ważnem jest utrzymywanie zwyczaju przez Izraelitów po Europie rozproszonych przyjętego, i dla zatwierdzenia, o ile potrzeba, rzeczonej decyzji Synodu Wormskiego, postanawia i nakazuje jako naukę religijną:

Że wszystkim Izraelitom każdego kraju, gdzie wielożeństwo prawami cywilnymi jest wzbronio-

*Żuror: iany to wyprawy prawo Chroci: i iktio
to wyprawy prawo Chroci: i iktio*

ném, a w szczególności Izraelitom cesarstwa francuzkiego i królestwa włoskiego, zabronioném jest zaślubienie drugiej żony za życia pierwszej, chyba gdy rozwód z tą ostatnią, zgodnie z rozporządzeniami kodeksu cywilnego, przed rozwodem religijnym wyrzeczony, uwolnił go od węzłów małżeństwa.

*Zmowa Kodeksu
cywilnego
wyjatkowo
Małżeństwo
Chwycenie
nie
wielki
religijny*

Pytanie 2.

*Czy rozwód jest dozwolony przez religią żydowską?
Czy rozwód jest ważny, gdy nie jest wyrzeczony przez trybunały i na mocy praw przeciwnych kodeksowi francuzkiemu?*

Decyzya Sanhedrynu.

Artykuł II.

ROZWÓD.

Wielki Sanhedryn, zważywszy jak ważném jest obecnie ustanowienie stosunków jednoznacznych między zwyczajami Izraelitów, odnośnie do małżeństwa, a kodeksem cywilnym Francyi i Królestwa Włoskiego w tymże przedmiocie, i zważywszy, że poddanie się prawom cywilnym kraju jest zasadą religijną, uznaje i oświadcza:

Ze oddalenie żony, dozwolone prawem Mojeszowém, jest tylko ważném o tyle, o ile doko-

nywa rozwiązania zupełnego wszystkich węzłów między zaślubionemi, nawet pod względem cywilnym;

Że gdy wedle rozporządzeń kodexu cywilnego, obowiązującego Izraelitów jako Francuzów i Włochów, rozwód nie bywa dokonanym przed zapadnięciem wyroku ostatecznego trybunałów; wypływa ztąd, że oddalenie Mojżeszowe nie miałoby pełnego i całkowitego skutku, jaki mieć powinno, gdyż z pomiędzy zaślubionych jedna strona mogłaby wystąpić przeciw drugiej, o brak wpływu władzy cywilnej w rozwiązaniu węzła małżeńskiego. Dlatego z mocy władzy, którą piastuje, Wielki Sanhedryn stanowi i nakazuje jako punkt religijny:

Że na przyszłość żadne oddalenie żony lub rozwód, nie będzie mógł być dokonanym podług form prawem Mojżeszowem ustanowionych dopóty, dopóki małżeństwo nie będzie uznaniem za rozwiązane przez właściwe trybunały i podług form kodexem cywilnym przepisanych.

W skutek tego zabrania się wyraźnie wszystkim rabinom w obu państwach, we Francyi i w Królestwie Włoskiem, udzielania swęj sankcyi duchownej wszelkiemu aktowi oddalenia żony lub rozvodu, jeżeli wyrok cywilny, który je orzeka, nie był mu przedstawiony w właściwej formie; i objawia się, że każdy rabin, który so-

*musi być bardzo wygodny dla
Zydomów kodexu Napoleona
kiedy go potrzebują, mniej gdy*

bie pozwoli pogwałcenia obecnej ustawy religijnej, uważanym będzie jako niegodny pełnienia na przyszłość obowiązków swoich.

Pytanie 3.

Czy żydówka może zaślubić chrześcianina, a chrześcianka żyda? Lub czy prawo chce, aby żydzi tylko między sobą przez małżeństwo się łączyli?

Decyzja Sanhedrynu.

Artykuł III.

MAŁŻEŃSTWO.

Wielki Sanhedryn zważywszy, że w cesarstwie francuzkiem i w królestwie włoskiem, żadne małżeństwo nie jest ważnem, jeżeli nie jest poprzedzone kontraktem cywilnym przed urzędnikiem publicznym zdziałanym; z mocy władzy, która mu służy, stanowi i poleca:

Że obowiązkiem religijnym każdego Izraelity Francyi i Królestwa Włoskiego jest uważanie odtąd małżeństw zawartych cywilnie, jako pociągających za sobą obowiązki cywilne; dlatego zabrania wszystkim rabinom lub innym osobom obu krajów, udzielania swój sankcyi duchownej religijnemu aktowi małżeństwa, jeżeli poprzednio nie przedstawiono im aktu zaślubin

przed urzędnikiem cywilnym, zgodnie z prawem spisane.

Wielki Sanhedryn oświadcza oprócz tego, że małżeństwa między Izraelitami i Chrześciana-
mi, zgodnie z prawami kodexu cywilnego są
obowiązujące i ważne cywilnie; a jakkolwiek nie kwalifikują się do usankcjonowania formami religijnymi, nie pociągają za sobą żadnej klątwy.

Pytanie 4.

• Czy w oczach żydów Francuzi są ich braćmi, czy cudzoziemcami?

Decyzja Sanhedrynu.

Artykuł IV.

BRATERSTWO.

Wielki Sanhedryn zważywszy, że opinia narodów wśród których Izraelici się osiedlili od
wielu pokoleń, zostawiła ich w powątpiewaniu
o uczuciach braterstwa i towarzyskości, które ich względem nich ożywiają, tak, że ani we Francyi, ani w Królestwie Włoskiem nie zdaje się istnieć pewność co do pytania, czy żydzi tych dwóch państw uważają swoich współobywateli chrześcijańskich jako braci, albo tylko jako obcych.

Aby usunąć wszelką wątpliwość w tym przedmiocie, Wielki Sanhedryn oświadcza :

Że z mocy zakonu danego dzieciom Izraela przez Mojżesza, Izraelici obowiązani są uważać jako braci, jednostki narodów uznawających Boga, Stwórcę nieba i ziemi, i wśród których uważani sami są za członków społeczeństwa, albo przynajmniej doznają życzliwej gościnności;

Że Pismo Święte nakazuje nam kochać bliźniego swego jak siebie samego, i że my, uznając jako zgodne z wolą Bożą, która jest samą sprawiedliwością, byśmy nie czynili drugiemu czego byśmy nie chcieli by nam czyniono: bylibyśmy w sprzeczności z temi świętymi zasadami, gdybyśmy nie uważali naszych współobywateli Francuzów i Włochów jako naszych braci;

Że stosownie do tej nauki powszechnie przyjętej, tak przez doktorów mających, najwięcej poważania u Izraelitów, jako, przez każdego Izraelitę znającego religię swoją, obowiązkiem jest wszystkich, pomagać swym współobywatelom, opiekować się nimi, kochać ich i obchodzić się z nimi pod wszystkimi względami obywatelskimi i moralnemi na równi z współwyznawcami naszymi;

Że gdy religia Mojżeszowa rozkazuje Izraelitom przyjąć z takim miłosierdziem i z takimi względami przychodniów, którzy przemieszkowali w ich miastach; tém bardziej poleca im te same uczucia względem jednostek narodów,

Chrześcijaństwo a żydostwo...

*Bliźni
a
brat
czy wrogi
jako?
brat wójc
nie wrogi
brat
bliźni
wrogi
prawa
a jakis
rozgrze
rozpory
miedzy*

które ich przyjęły na swoje łono, które się nimi opiekują przez prawa swoje, bronią ich orężem swoim, pozwalają im ubóstwiać Wiekuistego stosownie do ich obrządków, i przypuszczają ich jak we Francyi i w Królestwie Włoskiem do udziału we wszystkich prawach cywilnych i politycznych:

W myśl tych różnych uwag, Wielki Sanhedryn nakazuje wszystkim Izraelitom cesarstwa francuzkiego i królestwa włoskiego i *wszystkich innych miejscowości*, aby żyli z poddanymi każdego kraju, w którym mieszkają, jak z współobywatelami i braćmi swemi, ponieważ uznawają oni Boga, Stwórcę nieba i ziemi, gdyż tak tego wymaga litera i duch naszego świętego zakonu. .

Przekazano rozstrzygnąć się pod karym i w karym — romanij i ruzymen.
Pytanie 5.

W jednym i w drugim przypadku, jakie są stosunki, które prawo im przepisuje względem Francuzów, którzy nie są ich wyznania?

Decyzya Sanhedrynu.

Artykuł V.

STOSUNKI MORALNE.

Wielki Sanhedryn, chcąc oznaczyć jakie są stosunki, które prawo Mojżeszowe przepisuje

Izraelitom względem jednostek narodów, wśród których mieszkają i które wyznawają inną religią, uznawają Boga, Stwórcę nieba i ziemi;

Oświadcza: że każda osoba wyznawająca religią Mojżeszową, która nie wykonywa sprawiedliwości i miłosierdzia względem wszystkich ludzi czczących Wiekuistego, niezależnie od ich wiary szczególnej, grzeszy publicznie przeciw swojemu prawu;

Że pod względem sprawiedliwości, wszystko co Pismo Święte jako przeciwne tejże zakazuje, jest bezwarunkowém i żadnych wyjątków indywidualnych niecierpi;

Że dziesięcioro przykazań i Księgi święte, zawierające przykazania Boskie w tym względzie, nie ustanawiają żadnego stosunku szczególnego, i nie oznaczają ani godności, ani stanu, ani religii, do których się wyłącznie odnoszą, tak, że są wspólne dla stosunków Izraelitów z wszystkimi ludźmi w ogóle, i że każdy Izraelita, który je pogwałca względem kogo-bądź, jest zarówno występny i godnym kary w oczach Pana;

Że nauka ta wykładaną także bywa przez doktorów zakonu, którzy ciągle głoszą miłość Stwórcy i Jego tworów (Traktat Aboth. Rozd. VII. w. 6). i którzy oświadczenia wyrażnie, że nagrody życia wiecznego zachowane są ludziom

Ład jak
ale uważaj
cym Chrystus

cnotliwym wszystkich narodów; że w Prorokach znajdują się liczne dowody, okazujące, że Izrael nie jest nieprzyjacielem tych, którzy wyznawają inną jak on religią;

Ze co do miłosierdzia, Mojżesz, jak już pokazano, przepisuje w imieniu Boga jako obowiązek: „Kochaj bliźniego swego jak siebie samego, bo ja jestem Wiekuisty”. „Obcy, który mieszka między wami będzie jak ten, który urodzonym jest pośród was”. „Będziecie go kochali jak siebie samych, gdyż cudzoziemcami byliście także w Egipcie. Ja jestem Wiekuisty Bóg wasz”.

Czyż miłować
dnie czy aby
lepiej gubił
niech
niech
Dg.

(II Księga Mojżesza, Rozd. 19, w. 34). Dawid mówi: „Miłosierdzie Boga rozciąga się na wszystkie Jego dzieła”? (Psalm 145, w. 9). „Cóż po was wymaga Wiekuisty?” mówi Micha „Nic więcej, abyście byli sprawiedliwymi: wykonywajcie miłosierdzie”. (Rozd. 6, w. 8). „Nasi doktorowie oświadczają, że człowiek litościwy na nieszczęścia bliźniego swojego, w oczach naszych uważanym bywa jak gdyby pochodził z krwi Abrahama” (Erubin, Rozd. 7);

Że każdy Izraelita obowiązany jest względem tych, co zachowują przepisy Noachidów, jakakolwiekby zresztą była ich wiara, by ich miłował jak braci swoich, odwiedzał ich chorych, grzebał ich umarłych, wspierał ich ubogich, zarówno z izraelskimi, i że nie masz czynu

miłosiernego ani dzieła ludzkości, od którychby się mógł uwolnić względem nich.

W myśl tych powodów, czerpanych z litery i ducha Pisma Świętego,

Wielki Sanhedryn przepisuje wszystkim Izraelitom jako obowiązek najistotniej religijny i nieoddzielny od ich wiary, wykonywanie ciągłe i nieustanne względem wszystkich ludzi wyznawających Boga, Stwórcę nieba i ziemi, jakkolwiekby wyznawali religią, czynów sprawiedliwości i miłosierdzia, których pełnienie święte księgi im przepisują.

Pytanie 6.

Czy żydzi urodzeni we Francyi i przez prawo jak obywatele francuzcy traktowani, uważają Francją jako ojczyznę swoją?

Czy mają obowiązek bronienia jéj?

Czy są obowiązani być posłusznemi prawom i stosować się do przepisów kodeksu cywilnego?

Decyzja Sanhedrynu.

Artykuł VI.

STOSUNKI POLITYCZNE I CYWILNE.

Wielki Sanhedryn, przenikniony pożytkiem mogącym wyniknąć dla Izraelitów z oświadczenia autentycznego, ustanawiającego i określają-

cego ich obowiązki, jako członków kraju do którego należą; chcąc, aby każdy wiedział, jakie są pod tym względem zasady przez doktorów zakonu wyznawane i przepisane ich współwyznawcom w krajach, w których nie są wszelkich praw cywilnych pozbawieni, a w szczególności we Francyi i w Królestwie Włoskiém;

Oświadczą: iż obowiązkiem religijnym jest każdego Izraelity urodzonego i wychowanego w kraju jakim, albo w kraju, którego stał się obywatelem przez zamieszkiwanie, lub w inny sposób, stosownie do praw, warunki tego określających, aby uważał kraj rzeczony jako swą ojczyznę;

Że obowiązki te, wynikające z natury rzeczy, odpowiednie przeznaczeniu człowieka w społeczeństwie, zgodne są tém samym z słowem Bożém.

Daniel rzekł do Daryusza, że tylko dlatego ocalonym został od zażartości lwów, że był zarówno wierny Bogu i swojemu królowi. (Rozd. 6, wiersz 23).

Jeremiasz poleca wszystkim Hebrejczykom, aby uważali Babilon jako ojczyznę swoją:

„Współubiegajcie się wszelkimi siłami”, mówił on, „o dobro jego „(Jeremiasz, Rozd. 5). W tej samej księdze czytamy przysięgę, którą Gedaliah kazał złożyć Izraelitom: „Nie oba-

wiajcie się”, rzekł do nich „służyć Chaldecykom; zostańcie w kraju; bądźcie wiernymi królowi Babilonu, a będziecie żyli szczęśliwie”. (Tamże Rozd. 40, wiersz 9).

„Bój się Boga i monarchy swojego”, mówił Salomon (Przysłowia Rozd. 24, w. 21).

Tak więc wszystko przepisuje Izraelicie, aby dla księcia swego i dla praw kraju miał to uszanowanie, to przywiązanie i tę wierność, które wszyscy poddani jego mu są winni.

Wszystko go obowiązuje, aby nie odosabniał interesu swego od interesu publicznego, ani swojego losu, niemniej jak losu swęj rodziny, od losu wielkiej rodziny kraju; winien się smucić jego przeciwnościami, wieszować sobie jego tryumfu, i współdziałać wszystkimi siłami swojemi ku szczęściu swoich obywateli.

Dlatego Wielki Sanhedryn postanawia, że każdy Izraelita urodzony i wychowany we Francyi i Królestwie Włoskiem i przez prawa obu państw jak obywatel traktowany, obowiązany jest religijnie uważać je jako ojczyznę swoją, służyć im, bronić ich, być posłusznym prawom i stosować się we wszystkich swych czynnościach do rozporządzeń kodexu cywilnego.

Oprócz tego Wielki Sanhedryn oświadcza: że każdy Izraelita powołany do służby wojskowej, uwolnionym jest przez zakon, podczas trawa-

nia téj służby od wszelkich obrządków religijnych z nią niezgodnych.

Pytanie 7.

Kto mianuje rabinów?

Na pytanie to, jako i na dwa następne, dotyczące się wyboru i juryzdykcji rabinów, a zatem rzeczy wewnętrznej administracyi religijnej żydów, Sanhedryn nie odpowiedział, z powodu, iż nie było można zamienić podobnego rodzaju odpowiedzi na przepis religijny.

Odpowiedź Zgromadzenia Deputowanych.

Od r. 1789, w miejscach gdzie jest dosyć żydów mających zasoby na utrzymanie rabina, ten mianowanym zostaje przez ojców familij, większością głosów; po zasięgnięciu wiadomości o jego moralności i zdolnościach. Wszakże sposób ten nie jest jednostajnym; zmienia się stosownie do miejscowości, a dziś wszystko co się odnosi do wyboru rabinów, pozostaje w niepewności.

Pytanie 8.

Jaką juryzdykcyą policyjną wykonywają rabini między żydami?

Odpowiedź Zgromadzenia Deputowanych.

Rabini nie wykonywają żadnej juryzdykcji policyjnej między żydami. Nazwa rabin nie znaj-

*oko elawod zi rozum żydom wsta...
zypuwi zi nie may k poradzi pswany
do wyprawy - zawa a ku prouta do Opnie
dwa.*

S. S.

duje się nigdzie w zakonie Mojżesza. Nie istniała ona w czasach pierwszej świątyni i wzmiankowaną dopiero zostaje około końca drugiej.

W tych czasach żydzi rządzeni byli przez Sanhedryny, czyli trybunały. Był jeden najwyższy, zwany *Wielki Sanhedryn*, który zasiadał w Jerozolimie, i składał się z 71 członków.

Były znowu trybunały niższe, składające się z trzech sędziów, dla spraw cywilnych i policyjnych; a inny z 25 członków, który zasiadał w główném miejscu dla spraw ważniejszych, który oznaczono nazwą *Mały Sanhedryn*. Dopiero w Misznie i w Talmudzie znajdujemy po raz pierwszy nazwę *Rabi* dla oznaczenia doktora zakonu, i zwykle tylko opinia publiczna uznawała go Rabinem.

Gdy Izraelici zostali całkiem rozproszeni, ustanowili małe gminy w miejscach, gdzie im wolno było połączyć się w pewnej liczbie.

Tam był niekiedy jeden rabin i dwóch innych doktorów, którzy pod nazwą *beth-din*, dosłownie *dom sprawiedliwości* wydawali wyroki. Rabin był prezydującym, a dwaj drudzy sędziami czyli assesorami. Atrybucye jako i istnienie tych trybunałów, zawsze zależały, aż do naszych czasów od woli rządów, pod którymi żydzi pozostawali, stosownie do stopnia tolerancyi, jakiej używali.

Sanhedryn.

4

Uwaga: górną i dolną część
obu Chmiejczanin

Od r. 1789. nie masz więcj ani we Francyi, ani w Królestwie Włoskiem, żadnego z trybunałów rabinicznych. Żydzi stawszy się obywatelami, we wszystkim się zastosowali do praw państwa, tak, że atrybucye rabinów w miejscach, w których się znajdują, ograniczają się jedynie na nauczaniu moralności w synagogach, na błogosławieniu małżeństw i na wyrzekaniu rozwodów.

W miejscach, gdzie nie masz rabina, każdy żyd uczony w religii swojej, może, stosownie do zakonu, błogosławić małżeństwo bez asystencyi rabina; jestto bez wątpienia niestosowność, której skutkom zapobiedz należy, rozciągając zakaz uczyniony rabinom, wyrokiem konsulów z 1^{go} Prairial roku X, do wszystkich innych osób, które będą powołane do błogosławieństwa małżeństw.

Policyi zaś sądowej, nie mając ustanowionj duchownj hierarchii, ani żadnej podwładności posad religijnych, rabini wcale nie wykonywają.

Pytanie 9.

Czy te formy wyboru, ta juryzdykcya policyjna są wymagane przez ich prawa, czy też tylko uswięcone uczajeni?

Odpowiedź Zgromadzenia Deputowanych.

Odpowiedzi dane na poprzedzające pytania, czynią zbyteczną odpowiedź na obecne. Można

tylko nadmienić, że przyjąwszy nawet, że rabini za naszych czasów zachowali jakąś jurysdykcyą policyi sądowej, co wszakże nie ma miejsca: to jurysdykcyą ta, niemniej formy wyboru, nie są przepisane prawami, ale tylko ustanowione zwyczajem.

Pytanie 10.

Czy są rzemiosła, których prawo religijne żydom zabrania?

Decyzya Sanhedrynu.

Artykuł VII.

UŻYTECZNE RZEMIOŚLA.

Wielki Sanhedryn chcąc oświecić Izraelitów, a szczególnie Izraelitów Francyi i Królestwa Włoskiego, o potrzebie, w której zostają, i o korzyściach, jakie dla nich wynikną z oddawania się rolnictwu, z posiadania własności nieruchomości, z zajęcia się sztukami i rzemiosłami, z pielęgnowania nauk ułatwiających przystęp do wolnych rzemiosł: zważywszy, że jeżeli od tak długiego czasu Izraelici dwóch tych państw widzieli się w konieczności zrzeczenia się po części prac mechanicznych, a głównie uprawy ziemi, która za dawnych czasów była ulubioném ich zatrud-

dnieniem, trzeba przypisywać to nieszczęsne opuszczenie jedynie ciągłym zmianom ich położenia, niepewności, w której byli, bądź pod względem bezpieczeństwa osobistego, bądź pod względem własności, niemniej przeszkodom wszelkiego rodzaju, jakie urządzenia i prawa narodów stawiają wolnemu rozwijaniu się ich przemysłu i ich czynności;

Że opuszczenie to żadną miarą nie jest wynikiem zasad ich religii, ani objaśnień, które jej nadać mogli ich doktorowie, tak starożytni jako i nowocześni, ale raczej skutkiem nieszczęśliwym obyczajów, których nabrali, będąc pozbawionymi wolnego używania swoich zdolności przemysłowych;

Że przeciwnie, wynika z litery i ducha prawodawstwa Mojżeszowego, że prace fizyczne były w poszanowaniu między dziećmi Izraela, i że nie masz żadnej sztuki mechanicznej, któraby im imiennie była zakazaną, ponieważ Pismo Święte nakłania ich i poleca im oddawanie się takowym;

Że prawda ta udowodnioną jest przez ogół praw Mojżesza, i wiele tekstów szczegółowych, między temi następujących:

Psalm 127: „Gdy będziesz używał pracy rąk twoich, będziesz szczęśliwy i będziesz miał obfitość.”

Przysłowia, rozdz. 28 i 29: „Ten, który ziemię swoją uprawia, będzie miał obfitość; ale ten, kto żyje w próżniactwie cierpi niedostatek.”

Tamże, rozdz. 24 i 27: „Uprawiaj starannie rolę swoją, a będziesz w stanie potem wystawić sobie dom.”

Misznah, traktat Aboth, rozdz. 1: „Kochaj pracę i unikaj próżniactwa.”

Ze jawnie z tych tekstów wypływa, nie tylko że nie masz żadnego uczciwego rzemiosła zabronionego Izraelitom, ale że religia przywiązuje zasługę do zajęcia się niemi, i że przyjemnym jest w oczach Najwyższego, gdy każdy im się oddaje i czyni je, o ile od niego zależy, przedmiotem swego zatrudnienia;

Ze nauka ta potwierdzoną jest przez Talmud, który uważając próżniactwo jako źródło występków, stanowczo oświadcza, że ojciec, który syna swego nie uczy rzemiosła, wychowuje go na rozbójnika. (Traktat Kiduszim, rozdział 1) (*):

Dlatego Wielki Sanhedryn, z mocy pełnomocnictwa mu służącego,

(* *Uwaga.* Dodajemy jeszcze i to, że sami Talmudyści zajmowali się rolnictwem i rzemiosłami, pełniąc powołanie swoje duchowne bezpłatnie i jedynie dla dobra swych współwyznawców i miłości religii. Ci bezinteresowni mężowie byli rolnikami, ogrodnikami, kamieniarzami, grabarzami, drwalami, budowniczymi, cieślami, kowalami, szwecami, krawcami, a nawet pastuchami, mieli bowiem zasadę: „Raczej ścigać skórę ze ścierwa na publicznym miejscu, niżeli masz być zawisłym od łaski cudzej.”

Rozkazuje: *wszystkim* Izraelitom, a w szczególności Francyi i Królestwa Włoskiego, którzy teraz używają praw cywilnych i politycznych, aby szukali i używali najstosowniejszych środków ku natchnieniu młodzieży miłością pracy, nakierowaniu jój ku zajęciu się sztukami i rękodzielami, również i sztukami wyzwolonemi, przez wzgląd że to chwalebne zajęcie zgodném jest z naszym świętym zakonem, popiera dobre obyczaje, jest rzeczywiście użyteczném ojczyźnie, któraby ludzi bez zatrudnienia i bez stanu mogła tylko uważać za niebezpiecznych obywateli.

Wielki Sanhedryn zachęca nadto Izraelitów obu krajów, Francyi i Włoch, do nabywania własności nieruchomych, jako środka mocniejszego przywiązania się do ojczyzny, zrzeczenia się zatrudnień czyniących ludzi nienawistnemi lub pogardy godnemi w oczach współobywateli, i do przykładania się wszystkiém, co od nich zależy, do zyskania ich szacunku i życzliwości.

Pytanie 11.

Czy prawo żydów zabrania im brania lichwy od swych braci?

Decyzja Sanhedrynu.

Artykuł VIII.

POŻYCZKA MIĘDZY IZRAELITAMI.

Wielki Sanhedryn przenikniony niedogodnościami przywiązaniem do mylnych objaśnień,

podanych na 19. wiersz. 23^{go} rozdziału V. księgi Mojżesza i innych miejsc Pisma Świętego o tym samym przedmiocie, i chcąc usunąć wątpliwości, jakie z tych objaśnień powstały, i aż nadto potwierdziły podejrzenia o czystości naszej moralności religijnej odnośnie do pożyczek,

Oświadcza: że wyraz *neszech*, który tłumaczono wyrazem *lichwa*, źle był tłumaczony; że w języku hebrejskim oznacza tylko procent jakikolwiek, a nie procent lichwiarski; że przez wyrażenie *lichwa* rozumiemy tylko procent nieprawny, tam gdzie prawo ustanowiło stopę procentową; że właśnie dlatego, iż prawo Mojżeszowe nie ustanowiło wcale téj stopy, nie można powiedzieć, że wyraz hebrejski *neszech* znaczy procent nieprawny; że przeto, aby można było sądzić, że wyraz ten miał to samo znaczenie co wyraz *lichwa*, potrzeba było, aby się znalazł inny wyraz, któryby oznaczał procent prawny; że gdy wyraz ten nie istnieje, wypływa koniecznie, że wyrażenie hebrejskie *neszech* nie może znaczyć *lichwa*;

Że celem prawa Bożego, zabraniającego Izraelitom pożyczania na procent innemu Izraelicie, było ścieśnianie ich związkami braterstwa, przepisanie im życzliwości wzajemnej i zniewolenie ich do pomagania jeden drugiemu bezinteresownie;

Że zatem potrzeba uważać zakaz prawodawcy boskiego, tylko jako zalecenie dobroczynności i miłosierdzia braterskiego;

Że prawa Boskie pozwalały lub zabraniały procentu, stosownie do rozmaitego używania pieniędzy. Jeżeli idzie o utrzymanie rodziny, procent jest zakazany; jeżeli idzie o przedsięwzięcie spekulacyi handlowej, wystawiającej kapitały wierzyciela na ryzyko, to procent jest dozwołonym, ale tylko jeżeli jest prawnym lub jeżeli go uważać można jako sprawiedliwe wynagrodzenie. „Pożyczaj biednemu,” mówi Mojżesz, tutaj hołd wdzięczności, myśl być przyjemnym w oczach Wiekuistego, jest jedynym procentem. Zapłata za wyświadczoną usługę leży w zadowoleniu, jakie daje przeświadczenie dobrego uczynku. Tak się zaś nie ma z tym, który używa kapitałów na wyzyskiwanie swego handlu: tu dozwołoném jest wierzycielowi należenie do współki w zysku dłużnika.

Dlatego Wielki Sanhedryn oświadcza, postanawia i nakazuje jako obowiązek religijny, *każdemu* Izraelicie, a w szczególności Izraelitom Francyi i Królestwa Włoskiego, aby nie żądali żadnego procentu od swoich współwyznawców, ile razy idzie o wspomaganie przyjacielskie ojca rodziny, w potrzebie będącego, pożyczką;

Postanawia oprócz tego, że zysk prawny z pożyczki między współwyznawcami, jest tylko religijnie dozwolonym w przypadku spekulacyj handlowych, które wystawiają wierzyciela na ryzyko, albo w przypadku zarobku: wszakże przedewszystkiēm wedle stopy prawem krajowēm ustanowionēj.

Pytanie 12.

Czy wzbrania ono lub czy pozwala im branie lichwy od obcych?

Decyzja Sanhedrynu.

Artykuł IX.

POŻYCZKA MIĘDZY IZRAELITĄ A NIEIZRAELITĄ.

Wielki Sanhedryn, chcąc sprostować błędne mniemanie, przypisujące Izraelitom wolność pobierania lichwy od tych, którzy nie są ich wyznania, jakoby nadaną przez tęż samą religią i potwierdzoną przez ich Doktorów Talmudyistów;

Zważywszy, że zarzut ten w różnych krajach był jednym z powodów uprzedzenia przeciw nim powstałego, i chcąc aby odtąd wszelki błędny sąd w tym względzie ustał, ustalając myśl tekstu świętego w tym przedmiocie :

Oświadcza, iż tekst, który dozwala pożyczki na procent obcemu, nie może i nie powinien być inaczej rozumianym, jak względem obcych narodów, z którymi się zostaje w związkach handlowych, i które same pożyczały Izraelitom: ta wolność była uzasadnioną na naturalném prawie wzajemności;

Ze wyraz *nochri* odnosi się jedynie do osób z obcych narodów, nie zaś do obywateli, których uważamy jako braci naszych;

Ze nawet względem obcych narodów Pismo Święte, pozwalając branie od nich procentów, nie rozumie przez to zysku zbytecznego i niszczącego dłużnika, ponieważ gdzieindziej nam objaśnia, że wszelka niesprawiedliwość obmierzałą jest w oczach Boga. Skutkiem więc tych zasad, Wielki Sanhedryn z mocy pełnomocnictwa mu służącego, i aby żaden Izraelita nie mógł się na przyszłość wymawiać nieznanomością swych obowiązków religijnych w przedmiocie pożyczki na procent względem swych współobywateli bez różnicy wyznania:

Oświadcza *każdemu* Izraelicie, a w szczególności Izraelitom Francyi i Królestwa Włoskiego, że rozporządzenia decyzją poprzedzającą o przyjacielskiej albo procentowej pożyczce między Izraelitą a Izraelitą przepisane, jak również zasady i nauki przytoczone w tekstach Pisma

Świętego w tym przedmiocie, odnoszą się tak do naszych współobywateli bez różnicy wyznania, jak do naszych współwyznawców;

Przepisuje *wszystkim* jako naukę religijną, a w szczególności Izraelitom Francyi i Królestwa Włoskiego, by na przyszłość w przedmiocie pożyczki żadnej nie czynili różnicy między współobywatelami a współwyznawcami, to wszystko zgodnie z poprzedzającą Ustawą;

Oświadcza oprócz tego, że ktokolwiekby przestąpił obecny rozkaz, pogwałciłby obowiązek religijny i grzeszyłby publicznie przeciw prawu Boskiemu;

Oświadcza nakoniec, iż każda bez różnicy lichwa jest zakazaną nie tylko między Izraelitą a Izraelitą, i Izraelitą a obywatelem innego wyznania, ale nawet między cudzoziemcami wszelkich narodów, uważając czyn ten jako nieprawość obmierzlą w oczach Boga.

Zarówno rozkazuje Wielki Sanhedryn *wszystkim* rabinom, aby w swoich kazaniach i naukach nie pomijali żadnej okoliczności u współwyznawców swoich, dla usankcjonowania zasad obecną decyzją objętych.

Dnia 9. marca 1807. r. Wielki Sanhedryn odbył ósme i ostatnie posiedzenie swoje. Na tém

posiedzeniu p. Furtado przeczytał następujący list kommisarzy cesarskich do prezesa Sanhedrynu:

„Panie! Odebraliśmy ekspedycją nam przesłaną, zawierającą deklaracye Wielkiego Sanhedrynu: jest ona pod oczami cesarza. Możesz pan to oświadczyć Zgromadzeniu; razem jesteście pan upoważnionym do zamknięcia jego posiedzeń.”

Mamy zaszczyt i t. d.

(podpisano) *E. Pasquier, Portalis syn, Molé.*

Nakoniec *Nasy* miał mowę pożegnalną, z której przytaczamy ustęp następujący:

„Mieszkańcy ziemi! Uznawajcie, że wyroki Boga są sprawiedliwemi; uznawajcie, że zakon Izraela jest doskonały; uznawajcie, że nie zawierają w sobie żadnej zasady anti-socyalnej; uznawajcie, że wszystkie jego drogi są torowane słodyczą, że jego ścieżki są zbawieniem i pokojem: miłosierdzie, sprawiedliwość, prawość, dobroczynność, oto jest treść moralności Izraela.”

Po tej mowie prezesa, Sanhedryn zamknął posiedzenia swoje.

INSTITUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
KONIEC BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 28-68-63

F

22.762